

Dominik Szczepański*

**ZESPÓŁ RZECZNIKÓW
PLATFORMY OBYWATELSKIEJ
JAKO NAWIĄZANIE DO BRYTYJSKIEJ
INSTYTUCJI GABINETU CIENI**

Streszczenie

Celem artykułu była analiza czynników warunkujących powstanie, a następnie działalność Zespołu Rzeczników Platformy Obywatelskiej w latach 2006–2007. Przedmiotem dociekań naukowych były również geneza instytucji gabinetu cieni oraz przedstawienie okoliczności dotyczących utworzenia Platformy Obywatelskiej. Zamierzeniem badawczym autora było również udzielenie odpowiedzi na następujące pytania: czy Zespół Rzeczników przyczynił się do wzrostu poparcia społecznego dla PO w przedterminowych wyborach parlamentarnych w 2007 r.?; czy działalność gabinetu cieni PO poprawiła sposób organizacji działań komunikacyjnych partii politycznej z jej otoczeniem zewnętrznym oraz czy doprowadziła do zwiększenia przewagi nad konkurentami?

Słowa kluczowe: Platforma Obywatelska, partie polityczne, polski system partyjny, gabinet cieni, Zespół Rzeczników

Wstęp

Cechą charakterystyczną dominującą w brytyjskim systemie politycznym jest zachodząca od 1945 r. ewolucja systemu partyjnego, która umożliwiła wyróżnienie trzech okresów: 1) do wyborów przeprowadzonych 18 czerwca 1970 r. (system dwupartyjny); 2) do wyborów z 9 kwietnia 1992 r., w wyniku których mieliśmy do czynienia z „rozchwanianym systemem dwupartyjnym” i 3) „od końca XX w. – system wielopartyjny (dwiupółpartyjny)”¹. W klasycznej demokracji westmin-

* Uniwersytet Rzeszowski, e-mail: szczepanski@ur.edu.pl, ORCID: 0000-0001-9026-1447.

¹ K. Zuba, *Brytyjski system partyjny w XXI wieku – ciągłość czy zmiana?*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska”, sectio K, Politologia, 2019, vol. 19/1, s. 99. Interesujące wnioski dotyczące systemu partyjnego przedstawił również Jarosław Szy-

sterskiej, która sprzyja partiom dużym, a marginalizuje mniejsze, zwycięskie ugrupowanie tworzy gabinet, zaś największa partia opozycyjna alternatywny gabinet, zwany gabinetem cieni². Instytucja ta wykształciła się w drugiej połowie XIX w. w ramach występującej w brytyjskim systemie politycznym Opozycji Jego/Jej Królewskiej Mości, co miało związek z przeobrażeniami w obrębie partii opozycyjnej i wyodrębnieniem się wówczas zdecydowanego przywództwa politycznego.

Już na początku XIX w. istniały różne formy gabinetu cieni. Praktyka ta dotyczyła bardziej lub mniej sformalizowanych działań opozycji występujących pod nazwą „ex-Cabinet”, „ex-Cabinet”, „late Cabinet”, czyli gabinet opóźniony, czy też „old Cabinet” na określenie starego gabinetu, w ramach którego kontynuowano spotkania w celu uporządkowania spraw opozycji oraz określenia strategii względem rządzących umożliwiającej ponowne przejęcie władzy³. Były to jednak spotkania nieregularne i okazjonalne, zaś ówczesne gabinety określane były mianem „quasi-gabinetów” lub „antygabinetów”⁴.

Według brytyjskiego badacza Duncana Roberta Turnera, instytucja gabinetu cieni pojawiła się dopiero w 1867 r. i od tego momentu można ją definiować jako proces wyłonienia w szeregach partii opozycyjnej kandydatów na stanowiska ministerialne (tzw. ministrów oczekujących), w którym lider partii traktowany był jako potencjalny premier. Celem takiego gabinetu była oraz jest współcześnie analiza i krytyka poczynań rządu, formułowanie alternatywnych rozwiązań i strategii, kreowanie polityki partii w najistotniejszych dla państwa kwestiach oraz próba skłonienia rządu do odpowiedzialności za swoje działania. Powołanie takiego gabinetu umożliwiało potencjalnym wyborcom głosowanie na określoną partię polityczną i jej program oraz na zaproponowany przez

manek. Zob. *idem*, *Zmiany w brytyjskim systemie partyjnym*, „Gdańskie Studia Prawnicze”, 2014, t. XXXI, s. 435–541.

² I. Kapsa, *Partia trzecia w brytyjskim systemie partyjnym Wielkiej Brytanii na przykładzie Liberalnych Demokratów* [w:] T. Goldewski, M. Jastrzębski, I. Kapsa, D. Karnowska, A. Lipiński, *Współczesne partie polityczne: wybrane problemy*, Toruń 2009, s. 73.

³ Zanim nazwa „gabinet cieni” upowszechniła się, częstą praktyką parlamentarną były działania członków partii opozycyjnej polegające na odwiedzaniu przez byłych ministrów departamentów, którymi niegdyś kierowali, celem monitorowania ich prac. Miało to umożliwić powrót do zajmowanych stanowisk po wygranych wyborach do Izby Gmin.

⁴ R.M. Punnet, *Front-Bench Opposition: The Role of the Leader of the Opposition, the Shadow Cabinet and Shadow Government in British Politics*, London 1973, s. 40–42; J. Mackintosh, *The British Cabinet*, London 1962, s. 141–144; S. Gebethner, *Rząd i Opozycja Jej Królewskiej Mości w systemie politycznym Wielkiej Brytanii*, Warszawa 1967, s. 21.

jej lidera skład gabinetu utworzonego w sytuacji, gdy partia ta odniosłaby zwycięstwo w wyborach⁵.

Gabinet cieni bywał określany także jako „gabinet fantomowy”, „antyrząd” czy też „rząd oczekujący”, natomiast ministrowie takiego rządu nazywani byli ministrami-cieniami⁶. Na ogół byli oni koreferentami lub recenzentami poczynań rządu oraz podejmowali merytoryczne dyskusje na tematy polityczne. Co ważne, powołaniu gabinetu cieni często towarzyszyło tworzenie różnego rodzaju zespołów eksperckich lub ciał doradczych.

Powstanie Platformy Obywatelskiej Rzeczypospolitej Polskiej

Pojawienie się na polskiej scenie politycznej Platformy Obywatelskiej (PO) podyktowane było występowaniem trzech czynnych ośrodków inicjujących ostatecznie powstanie partii. Według Rafała Matyi były to: 1) grupa gdańskich liberałów odpowiedzialna za powstanie Kongresu Liberalno-Demokratycznego, która w drodze dalszych ewolucji przystąpiła w 1994 r. do nowo powstałej Unii Wolności (w wyniku połączenia się z Unią Demokratyczną)⁷; 2) otoczenie Andrzeja Olechowskiego związane nie tylko z kierowanym przez niego stowarzyszeniem Obywatela dla Rzeczypospolitej, ale również sztab wyborczy z wyborów prezydenckich w 2000 r. oraz wewnętrzne środowiska popierające go w ramach Stronnictwa Konserwatywno-Ludowego (m.in. osobne grupy skupione wokół Artura Balazsa, Aleksandra Halla i Jana Rokity); 3) indywidualności, takie jak Maciej Płażyński czy Zyta Gilowska⁸.

⁵ R. Brazier, *Constitutional Practice: The Foundations of British Government*, New York 2001, s. 65 i nast.; S. Bożyk, *Parlament i egzekutywa w systemie konstytucyjnym Nowej Zelandii* [w:] *Konstytucjonalizm w państwach anglosaskich*, red. A. Zięba, Kraków 2013, s. 190–191.

⁶ Według francuskiej doktor nauk prawnych Sylvie Giulj, zajmującej się statusem partii opozycyjnych w Europie, „fantom” oznaczał ducha, zaś sformułowanie „gabinet fantomowy” służyło wyłącznie na określenie stworzenia przez opozycję całego alternatywnego rządu w stosunku do partii rządzącej. Por. S. Giulj, *Le statut de l'opposition en Europe*, La Documentation Française, Paris 1980, s. 51.

⁷ Zob. D. Szczepański, *Geneza powstania partii politycznej na przykładzie Kongresu Liberalno-Demokratycznego (1983–1990)*, „Polityka i Społeczeństwo”, 2009, nr 6, s. 103–112; *idem*, *Unia Wolności: założenia programowe i działalność (1994–2005)*, Rzeszów 2013, s. 18–39.

⁸ R. Matyja, *Od ruchu „trzech tenorów” do partii Tuska* [w:] *Platforma Obywatelska*, red. M. Migalski, Toruń 2009, s. 55–57.

Utworzenie Platformy w styczniu 2001 r. było również podyktowane krytyką całego systemu politycznego, w tym licznych patologii życia partyjnego („takich jak nieustanne dzielenie parytetów, budowanie układów biznesowo-partyjnych, zawłaszczanie państwa, tworzenie nomenklatury do bardzo niskich szczebli”)⁹. Oprócz tego politycy tworzący nową partię uchodzili w opinii społecznej za wiarygodnych oraz nieobarczonych wymienionymi patologiami wewnątrzpartyjnymi. To spowodowało nie tylko efekt świeżości w wyborach parlamentarnych w 2001 r., ale przyczyniło się również do odniesienia kolejnych dobrych notowań partii w wyborach samorządowych w 2002 r. i w wyborach parlamentarnych w roku 2005, gdzie PO miała swoją reprezentację.

Zespół Rzeczników Platformy Obywatelskiej: powstanie i działalność

Formalne utworzenie Zespołu Rzeczników PO, nawiązującego do brytyjskiej instytucji gabinetu cieni, należy rozpatrywać przez pryzmat dwóch płaszczyzn: zewnętrznej i wewnętrznej¹⁰. Pierwsza z nich dotyczyła usytuowania PO na polskiej scenie politycznej. W 2005 r. formacja ta przegrała dwie następujące po sobie elekcje wyborcze, tj. wybory prezydenckie, w których Donald Tusk rywalizował z Lechem Kaczyńskim, oraz wybory parlamentarne, w wyniku których PO znalazła się

⁹ P. Maj, *Uwarunkowania rywalizacji politycznej Platformy Obywatelskiej RP i Prawa i Sprawiedliwości*, „Polityka i Społeczeństwo”, 2014, nr 3, s. 32.

¹⁰ Pierwsze doniesienia dotyczące możliwości powołania przez PO gabinetu cieni pojawiły się w dniach 21–22 września 2003 r. i miały związek z opublikowaniem przez CBOS sondaży, w których zarówno PO, jak i Prawo i Sprawiedliwość zanotowały wyraźny wzrost poparcia społecznego. Według dziennikarzy „Życia Warszawy” odpowiedzialnych za medialne spekulacje na ten temat, wskazano potencjalną obsadę stanowisk ministrów-cieni, przy czym warto podkreślić, iż w PO zagadnienie to na dwa lata przed wyborami parlamentarnymi nie było w ogóle podejmowane ani na posiedzeniach Rady Krajowej, ani Klubu Parlamentarnego. Kolejna propozycja powołania gabinetu cieni padła 23 stycznia 2004 r. i została zgłoszona przez D. Tuska wobec medialnych doniesień o możliwych przedterminowych wyborach sugerowanych na czerwiec 2004 r., podyktowanych działalnością mniejszościowego rządu Leszka Millera i wewnętrznymi perturbacjami w koalicji rządowej. W wyniku zmiany Prezesa Rady Ministrów, którym został Marek Belka, koncepcja ta nie doczekała się realizacji. Mimo medialnych zapowiedzi D. Tuska nie przedstawiono obsady stanowisk ministrów-cieni. Realizacji doczekało się natomiast powołanie gabinetu cieni PO w latach 2006–2007 (jako Zespołu Rzeczników Platformy Obywatelskiej) oraz w latach 2016–2019 występującego już pod nazwą Gabinet Cieni PO. W wyniku przegranych wyborów parlamentarnych w 2019 r. lider PO, Grzegorz Schetyna, nie zdecydował się na powtórzenie tej strategii.

w opozycji. Druga płaszczyzna koncentrowała się wokół możliwości zawiązania koalicji rządowej z PiS, którą zakładała część ekspertów, w tym zapewne liderzy obu formacji politycznych, a jej ostatecznym odrzuceniem i w związku z tym określeniem w PO roli i miejsca jako partii opozycyjnej.

Oba te układy odniesień doprowadziły do postawienia przez D. Tuska na Radzie Krajowej PO obradującej 3 listopada 2005 r. twardego stanowiska o przejściu do opozycji i „pilnowaniu władzy”¹¹. Wówczas Jan Rokita zapowiedział utworzenie gabinetu cieni jako alternatywy na wypadek, gdyby rząd Kazimierza Marcinkiewicza szybko upadł. Przedsięwzięciu temu towarzyszyć miało merytoryczne opracowanie programu politycznego¹².

Dalszym etapem prac związanych z przyszłością PO oraz określeniem strategii partii opozycyjnej było dwudniowe, wyjazdowe posiedzenie Klubu Parlamentarnego PO, które odbyło się w dniach 24–25 listopada 2005 r. w Ożarowie Mazowieckim. Wypracowano wówczas konieczność powołania „tematycznych grup szybkiego reagowania” po to, aby lepiej informować o tym, co PO miała do zaproponowania¹³.

Działania te napotkały problem związany z brakiem środków finansowych¹⁴. Przystępując do wyborów parlamentarnych w 2005 r., PO ogłosiła postulat likwidacji finansowania partii z budżetu państwa i tym samym zapowiedziano, że w przypadku zdobycia miejsc w parlamencie, PO zrezygnuje z pobierania subwencji składającej się niemal z 80 mln zł rozłożonych na czteroletni okres finansowania. Po przegranych wyborach parlamentarnych liderzy PO zapowiedzieli, że skoro inni przedstawiciele partii politycznych głoszących podobne hasła postanowili przyjąć subwencję, to PO również będzie partycypowała w podziale tych środków. Zdaniem J. Rokity, finanse te były potrzebne chociażby do prowadzenia biur, możliwości zatrudnienia ekspertów zewnętrznych, czy też na rozbudowę struktur lokalnych i budowę zaplecza partyjnego¹⁵.

Utworzenie gabinetu cieni zostało poprzedzone konferencją prasową, na której J. Rokita, jako niedoszły premier z Krakowa (w ramach

¹¹ (esza) *Platforma nie stworzy koalicji*, „Życie Warszawy”, 3.11.2005, nr 256, s. 3.

¹² M. Czyczło, E. Szadkowska, *Jan Rokita premier cieni*, „Życie Warszawy”, 4.11.2005, nr 257, s. 4.

¹³ (wbs), *Platforma idzie na biegun*, „Gazeta Wyborcza”, 26–27.11.2005, nr 275, s. 4; (esza), *Dwudniowa burza mózgów Platformy*, „Życie Warszawy”, 26–27.11.2005, nr 275, s. 4.

¹⁴ E. Szadkowska, *PO bez rządu cieni*, „Życie Warszawy”, 28.11.2005, nr 276, s. 5.

¹⁵ M. Czyczło, *Platforma daje pracę swoim*, „Życie Warszawy”, 15.11.2005, nr 265, s. 3.

strategii wyborczej z 2005 r.), przedstawił raport pt. *Państwo dla obywateli – plan rządzenia 2005–2009*¹⁶. Dokument ten opracowywany był niemal dwa lata i stanowić miał – w zamyśle jego kierownictwa – propozycję dla Rady Ministrów po wygranych przez PO oraz ewentualnie PiS wyborach parlamentarnych w 2005 r.¹⁷

Prace związane z utworzeniem gabinetu cieni PO rozpoczęły się 10 grudnia 2005 r. od powołania J. Rokity na stanowisko koordynatora. Zgodnie z zapowiedzią tego polityka, przyszli ministrowie-cienie mieli posługiwać się w swoich pracach raportem *Państwo dla obywateli* oraz odpowiadać za bieżące monitorowanie prac rządu, a w sytuacjach tego wymagających pochwalić go bądź też krytykować i jednocześnie prowadzić własne prace programowe. Już wtedy zarysował się widoczny spór pomiędzy D. Tuskiem a J. Rokitą o klucz doboru członków gabinetu cieni. Według lidera PO naturalne wydawało się powołanie na stanowiska ministrów cieni posłów zasiadających w kierownictwie poszczególnych komisji sejmowych, natomiast wizja J. Rokity koncentrowała się wokół nominacji dla tych polityków, którzy byli współautorami i ekspertami przygotowanego raportu¹⁸.

Analiza wypowiedzi medialnych J. Rokity z grudnia 2005 r. wskazała na jeszcze jeden zasadniczy problem, a mianowicie dotyczący stosowanej terminologii. Z jednej strony polityk ten podkreślał zamiar utworzenia gabinetu cieni i konieczności powołania ministrów-cieni, natomiast z drugiej sugerował, że sekretarze PO będą odpowiadali po-

¹⁶ Raport ten został przygotowany pod kierownictwem J. Rokity i Stefana Kawalca oraz był efektem prac grupy ekspertów, którą tworzyli: Wojciech Arkuszewski, Michał Boni, Ewa Bończak-Kucharczyk, Mirosława Boryczka, Tadeusz Diem, Paweł Dobrowolski, Irena Dzierzgowska, Jan Friedberg, Aleksander Galos, Grażyna Gęsicka, Stanisław Gomulka, Mirosław Granat, Łukasz Hardt, Andrzej Jajszczyk, Maciej Jankowski, S. Kawalec, Dariusz Kijowski, Jarosław Kochaniak, Jacek Krawiec, Ryszard Nodzyński, Janusz Paczocha, Bartłomiej Piotrowski, Józef Płoskonka, Wojciech Pruss, Edward Purchla, J. Rokita, Andrzej Rzepliński, Jacek Saryusz-Wolski, Mirosław Stec, Paweł Wojciechowski, Janusz Zaleski i Marcin Zalewski. Do opracowania raportu końcowego wykorzystano bądź też posłużono się ekspertyzami przygotowanymi przez 112 osób. Archiwum Platformy Obywatelskiej, *Państwo dla obywateli – plan rządzenia 2005–2009*, Warszawa, grudzień 2005.

¹⁷ Co ciekawe, raport ten został opublikowany ponad dwa miesiące po zakończonych wyborach parlamentarnych, gdyż jak podkreślił J. Rokita, nie był to dokument o charakterze wyborczym, nie stanowił on także programu politycznego, w którym określono by rachunek zysków oraz strat. W zamyśle jego głównego koordynatora raport stanowić miał inspirację dla polityków PO i jednocześnie dla innych formacji politycznych.

¹⁸ M. Subotić, *Cienie ministrów*, „Rzeczpospolita”, 12.12.2005, nr 289, s. 6; R. Grochal, *Gabinet cieni Platformy*, „Gazeta Wyborcza”, 16.12.2005, nr 292, s. 6.

szczególным członkom rządu. W tym miejscu należy wskazać, iż J. Rokita, stosując nazwę „sekretarze”, nawiązał do koncepcji sekretariatów krajowych Unii Wolności (1994–1997), w których sekretarze odpowiedzialni byli za dokonywanie szczegółowych ocen poszczególnych resortów kierowanych przez ówczesną koalicję SLD-PSL¹⁹.

Decyzję dotyczącą powołania gabinetu cieni PO, określenia jego nazwy i klucza doboru ministrów-cieni, w tym obsady personalnej, postanowiono odłożyć do czasu zwołania Zarządu Krajowego PO, którego obrady odbyły się 13 stycznia 2006 r.²⁰ W jego trakcie D. Tusk informował zebranych, iż PO wstrzymywała się z powołaniem gabinetu cieni ze względu na trwające jeszcze w styczniu 2006 r. rozmowy koalicyjne z PiS. Wskutek zerwania negocjacji postanowiono, iż PO będzie twarde recenzentem poczynań rządu. Z kolei J. Rokita stwierdził, że „termin ogłoszenia składu gabinetu cieni Platformy (czyli zespołu jej ekspertów w różnych dziedzinach) został wybrany świadomie. To jest moment, kiedy wydaje się, że mija stan pewnego wahania, jakiejś niepewności co do tego, czy Platforma Obywatelska jest w opozycji, czy też nie”²¹.

Działając na podstawie §16 ust. 2 pkt 5 Statutu PO, Zarząd Krajowy przyjął uchwałę nr 03/64/2006, na podstawie której utworzono Zespół Rzeczników Platformy Obywatelskiej. Określono w niej także trzy szczegółowe zadania powierzone Zespołowi Rzeczników. Były to: 1) bieżące monitorowanie i analiza prac Rady Ministrów, a także jej agend centralnych i terenowych; 2) zajmowanie stanowiska wobec bieżących decyzji członków rządu, w tym również podległych mu agend oraz 3) prowadzenie i koordynowanie prac programowych w zakresie właściwym dla poszczególnych Rzeczników²². Na czele zespołu stanął J. Rokita, wspierany przez dwóch sekretarzy odpowiedzialnych za prowadzenie spraw organizacyjnych Zespołu – Sławomira Nitrasa i Tomasz Lenza. Całość zespołu tworzyło dwudziestu rzeczników. Wykaz ten zestawiono w tabeli 1. Ujęto w niej także odpowiedników rzeczników w gabinetach K. Marcinkiewicza i Jarosława Kaczyńskiego.

Interesujące okazały się również oceny tego przedsięwzięcia podjęte przez konkurentów politycznych PO. Lider Samoobrony Rzeczypospoli-

¹⁹ Szerzej zob. D. Szczepański, *Sekretariaty krajowe Unii Wolności jako przykład strategii partii opozycyjnej (1994–1997)*, „UR Journal of Humanities and Social Sciences”, 2017, nr 1, s. 98–115.

²⁰ M. Subotić, *Platforma startuje z gabinetem cieni*, „Rzeczpospolita”, 4.01.2006, nr 3, s. 3.

²¹ *Idem*, *Na razie tylko cienie ministrów*, „Rzeczpospolita”, 14–15.01.2006, nr 12, s. 3.

²² Archiwum Platformy Obywatelskiej, *Uchwała nr 03/64/2006 Zarządu Krajowego Platformy Obywatelskiej z dnia 10 stycznia 2006 r. W sprawie utworzenia zespołu rzeczników Platformy Obywatelskiej*, Warszawa, 10.01.2006, s. 1.

tej Polskiej Andrzej Lepper stwierdził: „Niech powołają ten gabinet i sobie stoją w cieniu. Widać, że nie chcą stać na słońcu”²³. Szok wyborczy jeszcze u nich trwa, może potrzebne jest leczenie specjalne z tego szoku”²⁴. Autorem najbardziej medialnej wypowiedzi na temat powołanego przez PO gabinetu cieni był Kazimierz Marcinkiewicz, który tak podsumował tę inicjatywę: „To jest przykre, posłowie jednego z ugrupowań, którzy się nazywają [...] zaraz, syn na nich mówi «cieniasy», znaczy te cienie, gabinet cieni, prezentują codziennie dwie, trzy konferencje prasowe i zalewają przymiotnikami prace rządu, a materii tam nie ma”²⁵. Prezes Rady Ministrów uznał powyższą wypowiedź za przejęzyczenie i od razu przeprosił. Niemal natychmiast odniósł się do niej D. Tusk, który zauważył, iż nazywanie posłów wchodzących w skład gabinetu cieni „cieniasami” było dowodem na to, że premierowi „puściły nerwy”. Polityk ten ocenił, iż była to ewidentna chwila słabości szefa rządu, albo że „premier nie trzyma standardów kultury osobistej”²⁶.

Słowa te w żaden sposób nie uraziły szefa Zespołu Rzeczników PO – J. Rokity, w którego ocenie premier nie wystawiał „sobie dobrego świadectwa, używając młodzieżowo wulgarnych epitetów pod adresem opozycji”²⁷. Z kolei według Bronisława Komorowskiego charakterystyczne było to, że jeśli ktokolwiek z przeciwników politycznych PiS zaczął słownie premiera lub polityków reprezentujących tę opcję polityczną, była to „strasliwa obraza”, natomiast w sytuacji odwrotnej zdarzenie takie traktowano wyłącznie jako „element dowcipu w polityce”²⁸.

Działalność Zespołu Rzeczników PO koncentrowała się na wyjątkowo częstym organizowaniu konferencji prasowych, podczas których prezentowano wyniki związane z bieżącym monitorowaniem prac rządu. Wielokrotnie zgłaszano na nich brak dostępu do dokumentów rządowych, co uniemożliwiało opozycji weryfikację prac Rady Ministrów. Informowano o krytycznym stanie opieki zdrowotnej w Polsce, krytykowano nowelizację ustawy o mediach, którą nazwano „monopartyjną dyktaturą”; opowiedziano się za powołaniem specjalnej komisji parla-

²³ M. Subotić, *Na razie tylko cienie ministrów*, „Rzeczpospolita”, 14–15.01.2006, nr 12, s. 3.

²⁴ *Ibidem*.

²⁵ (ss, pap), *Marcinkiewicz: cieniasy z PO*, Wprost, <https://www.wprost.pl> (30.06.2021). Warto podkreślić, iż określenie „gabinet cieniasów” po raz pierwszy został sformułowany w styczniu 2004 r. przez prawicowego dziennikarza związanego ze środowiskiem toruńskiego redemptorysty Tadeusza Rydzyka, Wojciecha Olczyka. Zob. W. Olczyk, *Gabinet cieniasów*, „Nasz Dziennik”, 24–25.01.2004, nr 20, s. 28.

²⁶ (ss, pap), *Marcinkiewicz: cieniasy...*

²⁷ *Ibidem*.

²⁸ *Ibidem*.

mentarnej do zbadania odpowiedzialności za zamieszanie w kwestii terminu uchwalenia budżetu; przedstawiono propozycję zgłoszenia dwóch projektów zmierzających do obniżenia podatków (obniżenia stawek do 18 i 32% oraz wspólnego opodatkowania rodziców i dzieci); podkreślono brak przeprowadzenia reformy finansów państwowych, obsadzanie ważnych stanowisk niekompetentnymi ludźmi; wskazano na opóźnione inwestycje infrastrukturalne. Skrytykowano działania rządu na rynku mieszkaniowym oraz wyrażono zaniepokojenie związane z sytuacją w wymiarze sprawiedliwości.

Na wniosek posła Adama Szejnfelda PO złożyła do łaski marszałkowskiej projekt ustawy mającej na celu zniesienie barier utrudniających prowadzenie działalności gospodarczej dla małych oraz dla średnich przedsiębiorców. Projekt ustawy o zmianie ustawy o rachunkowości zakładał postulowaną przez przedsiębiorców konieczność podwyższenia ustawowego progu przychodów z kwoty 800 000 euro na kwotę 1200 000 euro, do którego to przedsiębiorcy mają prawo do prowadzenia uproszczonej rachunkowości²⁹. Skrytykowano również przesunięcie środków finansowych przewidzianych na budowę i remonty dróg krajowych poprzez zasilenie miliardem złotych kolei państwowych.

Efektom działalności Zespołu Rzeczników PO, a zwłaszcza poszczególnych ministrów-cieni, było również postawienie wniosków o odwołanie następujących szefów resortów: ministra rolnictwa Krzysztofa Jurgieła, wicepremiera i ministra edukacji narodowej w rządach Kazimierza Marcinkiewicza i Jarosława Kaczyńskiego Romana Giertycha, ministra transportu i budownictwa Jerzego Polaczka, ministra pracy i polityki społecznej Anny Kalaty, ministra sprawiedliwości i prokuratora generalnego Zbigniewa Ziobro czy wicepremiera i ministra finansów publicznych Zyty Gilowskiej.

Rzecznicy PO byli również odpowiedzialni za przedstawienie delegatom uczestniczącym w III Krajowej Konwencji PO wstępnych założeń nowego programu partii pod wymowną nazwą *Zasadnicze cele naprawy państwa*. Konwencja ta odbyła się 21 maja 2006 r. i w zamierzeniu Zespołu Rzeczników miała stanowić wstęp do dyskusji programowej wewnątrz PO, której wyniki zaplanowano przedstawić jesienią 2006 r.

W opublikowanym wówczas dokumencie programowym uwagę skoncentrowano na zagadnieniach związanych z gospodarką i przedsiębiorczością, zwłaszcza na konieczności udzielenia wsparcia przez państwo małym i średnim przedsiębiorcom. Wiele uwagi poświęcono także finansom publicznym, gdzie opowiedziano się za wprowadzeniem nowego planowania budżetowego oraz uproszczenia i obniżenia podatków.

²⁹ *Szejnfeld na rzecz małych i średnich firm*, <https://web.archive.org/web/28.06.2021>.

W rozwoju regionalnym widziano perspektywę związaną z obecnością Polski w Unii Europejskiej, dzięki czemu zabiegano o znacznie lepsze wykorzystywanie funduszy europejskich i środków inwestycyjnych z budżetu państwa przez samorządy lokalne przy jednoczesnym zachowaniu zasady zrównoważonego rozwoju. W programie tym akcent położono na zagadnienia polityki zagranicznej państwa, szczególnie poprzez nawiązanie bliższych relacji Polski z USA oraz określeniem polskiej polityki wobec Unii Europejskiej opartej na wspólnocie politycznej państw. W zakresie polityki wewnętrznej państwa wskazano na szeroką gamę rozwiązań dotyczących unowocześnienia polityki obronnej, w tym na konieczność uchwalenia ustawy o zarządzaniu kryzysowym; przeprowadzeniu w sztabie generalnym niezbędnych zmian rozróżniających zadania logistyczne od administracyjnych i dowódczych³⁰.

Wstępne założenia programowe, które omówiono w maju 2006 r., przyczyniły się finalnie do opracowania tzw. raportu końcowego Zespołu Rzeczników PO, które J. Rokita przedstawił 28 stycznia 2007 r. podczas specjalnie zorganizowanej konferencji prasowej³¹. Polityk ten zaprezentował liczący ponad trzysta stron dokument pt. *Głęboka przebudowa państwa. Projekt programu dla Platformy Obywatelskiej* i zaznaczył, iż podstawą prac dla Zespołu Rzeczników było opracowanie pt. *Państwo dla obywateli. Plan rządzenia 2005–2009* przygotowane przez zespół pod redakcją Stefana Kawalca, J. Rokity i Mirosława Steca, a następnie stwierdził, że „tak jak rok temu, tak obecnie prawdziwe są słowa, że państwo polskie wymaga rozpoczęcia procesu głębokiej naprawy, a gospodarka wymaga unowocześnienia”³². Jego zdaniem, przedstawiony projekt programu był odpowiedzią na wskazane problemy.

Tabela 1. Zespół Rzeczników Platformy Obywatelskiej (2006–2007)

Lp.	Nazwa	Rzecznik	Odpowiednik w gabinecie Kazimierza Marcinkiewicza	Funkcja	Odpowiednik w gabinecie Jarosława Kaczyńskiego
1	2	3	4	5	6
1	Rzecznik ds. wewnętrznych i służb specjalnych	Marek Biernacki	Ludwik Dorn (PiS)	Minister spraw wewnętrznych i administracji	Ludwik Dorn (PiS)

³⁰ Archiwum Platformy Obywatelskiej, *Zasadnicze cele naprawy państwa. III Krajowa Konwencja Platformy Obywatelskiej RP*, Warszawa, 21.05.2006, s. 1–30.

³¹ W. Załuska, *Program PO czy program Rokity*, „Gazeta Wyborcza”, 29.01.2007, nr 24, s. 5.

³² Rokita zaprezentował dorobek „gabinetu ceni”, Puls Biznesu, <https://www.pb.pl> (14.07.2021).

1	2	3	4	5	6
2	Rzecznik ds. zagranicznych	Bronisław Komorowski	Stefan Meller/ Anna Fotyga	Minister spraw zagranicznych i Przewodniczący Komitetu Integracji Europejskiej	Anna Fotyga (PiS)
3	Rzecznik ds. obrony narodowej	Bogdan Zdrojewski	Radosław Sikorski	Minister obrony narodowej	Radosław Sikorski
4	Rzecznik ds. sprawiedliwości	Julia Pitera	Zbigniew Ziobro (PiS)	Minister sprawiedliwości	Zbigniew Ziobro (PiS)
5	Rzecznik ds. europejskich	Anna Zielińska-Głębocka	Kazimierz Marcinkiewicz	Przewodniczący Komitetu Integracji Europejskiej	Anna Fotyga
6	Rzecznik ds. finansów	Zbigniew Chlebowski	Zyta Gilowska/ Paweł Wojciechowski/ Teresa Lubińska	Minister finansów	Stanisław Kluza/ Zyta Gilowska
7	Rzecznik ds. gospodarki	Adam Szejnfeld	Piotr Woźniak	Minister gospodarki	Piotr Woźniak
8	Rzecznik ds. skarbu państwa	Jan Wyrowiński	Andrzej Mikosz	Minister skarbu państwa	Wojciech Jasiński (PiS)
9	Rzecznik ds. infrastruktury	Tadeusz Jarmuziewicz	Jerzy Polaczek (PiS)	Minister transportu i budownictwa*	Jerzy Polaczek (PiS)/ Antoni Jaszczak (Samoobrona)/ Rafał Wiechecki (LPR)**
10	Rzecznik ds. rozwoju regionalnego	Tomasz Szczypiński	Grażyna Gęsicka (bezpartyjna)	Minister rozwoju regionalnego	Grażyna Gęsicka (PiS)
11	Rzecznik ds. edukacji i nauki	Krystyna Szumilas	Roman Giertych (LPR)	Minister edukacji narodowej	Roman Giertych (LPR)
12	Rzecznik ds. rolnictwa i rozwoju wsi	Aleksander Grad	Andrzej Lepper (Samoobrona)	Minister rolnictwa i rozwoju wsi	Andrzej Lepper (Samoobrona)
13	Rzecznik ds. kultury	Arkadiusz Rybicki	Kazimierz Ujazdowski (PiS)	Minister kultury i dziedzictwa narodowego	Kazimierz Ujazdowski (PiS)
14	Rzecznik ds. zdrowia	Ewa Kopacz	Zbigniew Religa (Partia Centrum)	Minister zdrowia	Zbigniew Religa (SKL)
15	Rzecznik ds. środowiska	Stanisław Gawłowski	Jan Szyszko (PiS)	Minister środowiska	Jan Szyszko (PiS)
16	Rzecznik ds. polityki społecznej	Sławomir Piechota	Krzysztof Michałek (PiS)	Minister pracy i polityki społecznej	Joanna Kluzik-Rostkowska (PiS)

1	2	3	4	5	6
17	Rzecznik ds. administracji***	Waldy Dzi-kowski	Ludwik Dorn (PiS)	Minister spraw wewnętrznych i administracji	Ludwik Dorn (PiS)
18	Rzecznik ds. kobiet i rodziny	Elżbieta Radziszewska	Brak odpowiednika		
19	Rzecznik ds. sportu	Mirosław Drzewiecki	Tomasz Lipiec	Minister sportu	Tomasz Lipiec
20	Rzecznik szefa frakcji Platformy Obywatelskiej w Parlamencie Europejskim	Jacek Saryusz-Wolski	Brak odpowiednika		

* Ministerstwo to uległo przekształceniu i w jego miejsce powołano dwa osobne ministerstwa: Ministerstwo Budownictwa i Ministerstwo Gospodarki Morskiej.

** Odpowiednikami Rzecznika ds. infrastruktury w gabinecie J. Kaczyńskiego byli: Jerzy Polaczek (minister transportu), Antoni Jaszczak (minister budownictwa) i Rafał Wiechecki (minister gospodarki wodnej).

*** PO, powołując Rzecznika ds. administracji, wydzieliła z Ministerstwa Spraw Wewnętrznych sprawy administracyjne.

Źródło: opracowanie własne.

Dokument został streszczony do ośmiu najważniejszych przedsięwzięć i zawierał: 1) propozycję naprawy procesu tworzenia prawa poprzez powrót do dwóch czytań projektów ustaw w parlamencie, „uspołecznienie procesu legislacyjnego” polegające na publicznym wysłuchaniu w toku prac rządowych nad projektami legislacyjnymi oraz powołaniu Narodowego Centrum Legislacyjnego obsługującego projekty aktów prawnych od prac w rządzie aż do poprawek senackich; 2) propozycję zmian w sądownictwie polegającą m.in. na zniesieniu immunitetu sędziowskiego³³; zmianie składu Krajowej Rady Sądownictwa, której członkowie mieli być powoływani wyłącznie spośród osób cieszących się autorytetem publicznym, a nie wyznaczanych z korporacji reprezentujących środowiska sędziowskie. Ponadto przedstawiono propozycję dotyczącą publikowania orzeczeń sądowych w Internecie, wprowadzenia jawności w dostępie do materiałów wymiaru sprawiedliwości oraz całej dokumentacji pozwalającej na ocenianie sędziów; 3) propozycję reformy prokuratury polegającą na oddzieleniu funkcji prokuratora generalnego od funkcji ministra sprawiedliwości; przeniesienie nadzoru nad prokuratorami wyłącznie do sądów i tym samym likwidacji prokuratury krajowej i prokuratur apelacyjnych; 4) propozycję przebudowy administracji

³³ Immunitet miał przysługiwać sędziom tylko i wyłącznie za zgodą Trybunału Stanu i w nadzwyczajnych sytuacjach.

publicznej związanej z powszechnym wyborem starostów, przeniesieniem znacznej części zadań samorządowych do samorządu wojewódzkiego czy wprowadzenia do samorządu służby cywilnej. Oprócz tego opowiedziano się za wprowadzeniem odpowiedzialności finansowej urzędnika za podjęcie złych decyzji godzących w interes obywatela; 5) propozycję przebudowy budżetu i finansów publicznych polegającą na wprowadzeniu zupełnie nowej struktury budżetu, w ramach której doprecyzowano zadania stawiane przed państwem, a nie instytucjami, które na nie miały otrzymać środki finansowe. W ramach tego punktu przedstawiono także propozycję zastąpienia rocznego planowania budżetu pięcioletnią perspektywą. Wskazano też na likwidację funduszy i agencji celowych, szybkie wprowadzenie waluty euro oraz jednolitej stawki podatku dochodowego z dużymi ulgami rodzinnymi; 6) propozycję zmiany w systemie edukacyjnym dotyczącą zlikwidowania kuratorium oświaty, oddania pełnej samodzielności i niezależności dyrektorom szkół oraz wprowadzenia bonu samorządowego jako systemu finansowania oświaty w Polsce; 7) propozycję zmiany funkcjonowania służb mundurowych poprzez oddanie lokalnych jednostek policji prewencyjnych pod nadzór samorządu terytorialnego oraz oddzielenie tych jednostek od policji kryminalnej i policji śledczej. W propozycji Zespołu Rzeczników pojawił się zapis sugerujący stworzenie jednolitego dowództwa sił operacyjnych w wojsku oraz znoszący do 2010 r. powszechny pobór wojskowy zastąpiony wprowadzeniem zawodowych wojsk operacyjnych; 8) propozycję naprawy polityki poprzez zniesienie immunitetów poselskich, stworzenie kategorii wyższych funkcjonariuszy publicznych, wobec których restrykcje prawne pod różnymi względami miały być wyższe niż wobec zwykłych obywateli oraz zaostrzenie kar za nadużycie funkcji publicznych³⁴.

Powyższa oferta skrócona ostatecznie do ośmiu punktów została przedstawiona w obecności posła J. Śpiewaka oraz senatora Jarosława Gowina, czyli reprezentantów tzw. liberalno-konserwatywnego skrzydła Klubu Parlamentarnego PO. Według P. Śpiewaka stanowiła ona dowód na to, że Platforma chciała być opozycją o charakterze merytorycznym, natomiast zdaniem J. Gowina była to „wyrazista alternatywa wobec praktyk rządzenia obecnej koalicji a zarazem zadanie kłamu fałszywemu i szkodliwemu przeciwstawieniu Polski liberalnej i Polski solidarnej”³⁵.

Organizacja konferencji prasowej odbyła się bez udziału rzeczników i bez przeprowadzenia konsultacji z przedstawicielami władz PO, jak

³⁴ Archiwum Platformy Obywatelskiej, *Głęboka przebudowa państwa. Projekt programu dla Platformy Obywatelskiej*, Warszawa, styczeń 2007, *passim*.

³⁵ Rokita zaprezentował dorobek „gabinetu ceni”...

i Klubu Parlamentarnego, co wskazywało na samowolę koordynatora Zespołu Rzeczników. W opinii P. Śpiewaka działania te nie były zainicjowane w tajemnicy, zaś „traktowanie tego jako próby wysadzania i intrygowania jest bezsensowne”. W podobnym tonie wypowiedział się J. Gowin, stwierdzając: „Jan Rokita został szefem «gabinetu cieni» na mocy decyzji zarządu krajowego PO. Media dużo mówią o podziale w Platformie na nurt liberalny i konserwatywny, ale fakt że siedzimy tu z Pawłem Śpiewakiem jest najbardziej dobitnym dowodem, że te podziały są pewną fikcją”³⁶.

Konferencja ta wzbudziła jednoznacznie negatywne odczucia wśród władz PO, członków gabinetu cieni oraz w samej partii. Głos w tej sprawie zabrał Zdzisław Chlebowski, wiceprzewodniczący PO oraz rzecznik w gabinecie cieni, który zaznaczył, „że bardzo go zdziwiło i oburzyło wystąpienie Rokity, i podkreślił, że sam jest autorem znacznej części projektu programu. Przyznał, że Rokita był w gronie osób, które pracowały nad tym dokumentem, ale zauważył, że nie robił tego sam, lecz koordynował pracę dużej grupy osób. Dodał, że rozmawiał już z większością posłów PO z gabinetu cieni i wszyscy podzielają jego pogląd na tę sprawę”³⁷. Chlebowski oświadczył, że Rokita nie poinformował nikogo z kierownictwa partii o swojej inicjatywie, oraz zapowiedział, że sprawa ta będzie miała dalszy ciąg i że trzeba będzie do niej wrócić³⁸.

To co było najistotniejszą kwestią związaną z przejęciem przez J. Rokity inicjatywy wewnątrz PO oraz jego wystąpieniem podczas konferencji prasowej miało związek nie z walką o władzę w partii, lecz walką o wyraz i kształt programowy Platformy. Polityk ten, organizując konferencję programową, chciał pokazać, że potrafi łączyć oba ścierające się w Platformie nurty polityczne oraz przygotować merytoryczny program dla partii, a także, że większość intelektualnych inicjatyw zgłaszanych na forum PO było jego indywidualnym osiągnięciem.

Władze PO nie zdecydowały się przyjąć propozycji programowej przedstawionej przez J. Rokitę. Nie podjęto również szczegółowych działań wobec tego polityka. Wynikało to nie tylko z rozmycia wewnętrznego konfliktu na linii Tusk – Rokita, lecz z pojawienia się nowego antagonizmu będącego pokłosiem samodzielnej ofensywy Rokity, przeciwko któremu wystąpiła zdecydowana większość parlamentarzystów PO³⁹.

³⁶ *Ibidem*.

³⁷ Chlebowski oburzony wystąpieniem Rokity, *Gazeta.pl*, <https://gazeta.pl> (7.08.2021).

³⁸ L. Kilkin, *Tusk: Rokita ma naturę solisty*, „Gazeta Wyborcza”, 30.01.2007, nr 25, s. 6; M. Subotić, *Rozstanie z Rokitą wiśi na włosku*, „Rzeczpospolita”, 30.01.2007, nr 25, s. 3.

³⁹ M. Czyczło, *Rokita wyszedł z cienia, liderzy PO wyszli z siebie*, „Życie Warszawy”, 29.01.2007, nr 23, s. 4.

Argumentami, którymi posługiwali się politycy PO przeciwni J. Rokicie, były: poparcie, którego polityk ten udzielił Ryszardowi Terleckiemu (PiS) 18 listopada 2006 r. w trakcie II tury wyborów na urząd prezydenta miasta Krakowa, a następnie odejście Nelly Rokity (prywatnie – żony J. Rokity) z PO na początku stycznia 2007 r. Czynniki te, wraz z samodzielną organizacją konferencji, podczas której zaprezentowano dorobek gabinetu cieni PO, wpłynęły na mocne zdystansowanie się polityków Platformy od J. Rokity i ugruntowały niechęć wobec jego osoby.

Zakończenie

Brytyjskie inspiracje gabinetem cieni jako formą zinstytucjonalizowanej opozycji politycznej stanowią niewątpliwie interesujący aspekt związany z realizacją konkretnych zadań wynikających z relacji partia rządząca – opozycja, w tym polegających na szczegółowym monitorowaniu prac rządu i przeciwstawianiu konkretnych propozycji programowych. Analiza czynników warunkujących powstanie oraz działalność Zespołu Rzeczników PO wykazała, że Platforma zbyt pośpiesznie nawiązała do brytyjskiego wzorca gabinetu cieni. Wynikało to z braku umiejętnego przygotowania się ministrów-cieni PO do skrupulatnego kontrolowania i monitorowania rządzących, z braku przeprowadzenia rzetelnej i merytorycznej debaty pomiędzy rzeczywistymi ministrami a ministrami-cieniami, a także braku wewnętrznej spójności w Zespole Rzeczników. Ten ostatni czynnik dotyczył nieumiejętnego koordynowania prac zespołem, samodzielnego zaprezentowania wyników prac całego gabinetu bez konsultacji z członkami zespołu oraz władzami Platformy, co w konsekwencji doprowadziło do zmarginalizowania jego prac.

Udzielając odpowiedzi na pierwsze z postawionych pytań badawczych, należy stwierdzić, iż Zespół Rzeczników nie przyczynił się do wzrostu poparcia społecznego dla PO. Wynikało to ze względnie wznoszącego poparcia społecznego Platformy, zyskiwanego dzięki stałej i narastającej krytyce ówczesnej koalicji rządzącej, przeprowadzanej także przez media, oraz zbyt małego zainteresowania gabinetem cieni, jego pracami i efektem końcowym w postaci dokumentu programowego. Częściowo pozytywnie i częściowo negatywnie należy odpowiedzieć na drugie pytanie związane z poprawą organizacji działań komunikacyjnych PO z jej otoczeniem zewnętrznym. Pozytywnie dlatego, iż poszczególni rzecznicy stali się autentycznymi recenzentami poczynań rządu, komunikując się z otoczeniem zewnętrznym poprzez organizację licznych konferencji prasowych. Negatywnie zaś, ponieważ od połowy

2006 r. konferencje te przestano organizować, a sama prezentacja wyników prac Zespołu Rzeczników nie pozwoliła na medialne wyeksponowanie podjętego wysiłku, lecz uwypukliła problem przywództwa w partii⁴⁰.

Negatywnie należy odpowiedzieć również na trzecie z postawionych pytań. Zespół Rzeczników PO nie przyczynił się do zwiększenia przewagi na konkurentami politycznymi, gdyż jak wskazano wyżej, jego działalność została zmarginalizowana, a uzyskany przez PO wynik wyborczy w 2007 r. stanowił efekt ogromnego zniechęcenia wyborców i ich niezadowolenia z koalicji wyborczych z lat 2005–2007.

Eksperyment Platformy polegający na utworzeniu gabinetu cieni był niewątpliwie interesującą propozycją zgłoszoną przez partię opozycyjną, lecz nie został dostatecznie wykorzystany wskutek licznych konfliktów wewnętrznych w PO. W 2016 r. nie powtórzono tego błędu. Po pierwsze dlatego, iż na czele gabinetu stanął lider PO, Grzegorz Schetyna. Po drugie, powołano gabinet cieni, który odbywał regularne posiedzenia od 17 listopada 2016 r. w każdy wtorek, monitorując i recenzując poczynania rządzących oraz podejmując liczne debaty z właściwymi ministrami, przeciwstawiając własne pomysły i koncepcje, w tym projekty gotowych ustaw mogące ukazać efektywność partii opozycyjnej. W polskich warunkach gabinet cieni nie stanowił ustrojowego narzędzia partii politycznych, tak jak w Wielkiej Brytanii, a w związku z tym traktowany był wyłącznie jako instrument wspomagający działania opozycji politycznej lub też jako element strategii partii opozycyjnej.

Bibliografia

- (esza), *Dwudniowa burza mózgow Platformy*, „Życie Warszawy”, 26–27.11.2005, nr 275.
- (esza), *Platforma nie stworzy koalicji*, „Życie Warszawy”, 3.11.2005, nr 256.
- (ss, pap), *Marcinkiewicz: cieniasy z PO*, Wprost, <https://www.wprost.pl> (30.06.2021).
- (wbs), *Platforma idzie na biegun*, „Gazeta Wyborcza”, 26–27.11.2005, nr 275.
- Archiwum Platformy Obywatelskiej, *Głęboka przebudowa państwa. Projekt programu dla Platformy Obywatelskiej*, Warszawa, styczeń 2007.
- Archiwum Platformy Obywatelskiej, *Państwo dla obywateli – plan rządzenia 2005–2009*, Warszawa, grudzień 2005.
- Archiwum Platformy Obywatelskiej, *Uchwała nr 03/64/2006 Zarządu Krajowego Platformy Obywatelskiej z dnia 10 stycznia 2006 r. w sprawie utworzenia Zespołu Rzeczników Platformy Obywatelskiej*, Warszawa, 10.01.2006.
- Archiwum Platformy Obywatelskiej, *Zasadnicze cele naprawy państwa. III Krajowa Konwencja Platformy Obywatelskiej RP*, Warszawa, 21.05.2006.

⁴⁰ D. Kołakowska, *Przewrót majowy?*, „Newsweek”, 25.03.2007, nr 32, s. 30–31.

- Bożyk S., *Parlament i egzekutywa w systemie konstytucyjnym Nowej Zelandii* [w:] *Konstytucjonalizm w państwach anglosaskich*, red. A. Zięba, Kraków 2013.
- Brazier R., *Constitutional Practice: The Foundations of British Government*, New York 2001.
- Chlebowski oburzony wystąpieniem Rokity, *Gazeta.pl*, <https://gazeta.pl> (7.08.2021).
- Czyczło M., *Platforma daje pracę swoim*, „*Życie Warszawy*”, 15.11.2005, nr 265.
- Czyczło M., *Rokita wyszedł z cienia, liderzy PO wyszli z siebie*, „*Życie Warszawy*”, 29.01.2007, nr 23.
- Czyczło M., Szadkowska E., *Jan Rokita premier cieni*, „*Życie Warszawy*”, 4.11.2005, nr 257.
- Gebethner S., *Rząd i Opozycja Jej Królewskiej Mości w systemie politycznym Wielkiej Brytanii*, Warszawa 1967.
- Giułj S., *Le statut de l'opposition en Europe*, La Documentation Française, Paris 1980.
- Grochal R., *Gabinet cieni Platformy*, „*Gazeta Wyborcza*”, 16.12.2005, nr 292, s. 6.
- Kapsa I., *Partia trzecia w brytyjskim systemie partyjnym Wielkiej Brytanii na przykładzie Liberalnych Demokratów* [w:] T. Goldewski, M. Jastrzębski, I. Kapsa, D. Karnowska, A. Lipiński, *Współczesne partie polityczne: wybrane problemy*, Toruń 2009.
- Kilkin L., *Tusk: Rokita ma naturę solisty*, „*Gazeta Wyborcza*”, 30.01.2007, nr 25.
- Kołąkowska D., *Przewrót majowy?*, „*Newsweek*”, 25.03.2007, nr 32.
- Mackintosh J., *The British Cabinet*, London 1962.
- Maj P., *Uwarunkowania rywalizacji politycznej Platformy Obywatelskiej RP i Prawa i Sprawiedliwości*, „*Polityka i Społeczeństwo*”, 2014, nr 3.
- Matyja R., *Od ruchu „trzech tenorów” do partii Tuska* [w:] *Platforma Obywatelska*, red. M. Migalski, Toruń 2009.
- Olczyk W., *Gabinet cieniasów*, „*Nasz Dziennik*”, 24–25.01.2004, nr 20.
- Punnet R.M., *Front-Bench Opposition: The Role of the Leader of the Opposition, the Shadow Cabinet and Shadow Government in British Politics*, London 1973.
- Rokita zaprezentował dorobek „gabinetu ceni”*, *Puls Biznesu*, <https://www.pb.pl> (14.07.2021).
- Subotić M., *Cienie ministrów*, „*Rzeczpospolita*”, 12.12.2005, nr 289.
- Subotić M., *Na razie tylko cienie ministrów*, „*Rzeczpospolita*”, 14–15.01.2006, nr 12.
- Subotić M., *Platforma startuje z gabinetem cieni*, „*Rzeczpospolita*”, 4.01.2006, nr 3.
- Subotić M., *Rozstanie z Rokitą wisi na włosku*, „*Rzeczpospolita*”, 30.01.2007, nr 25.
- Szadkowska E., *PO bez rządu cieni*, „*Życie Warszawy*”, 28.11.2005, nr 276.
- Szczepański D., *Sekretariaty krajowe Unii Wolności jako przykład strategii partii opozycyjnej (1994–1997)*, „*UR Journal of Humanities and Social Sciences*”, 2017, nr 1.
- Szczepański D., *Geneza powstania partii politycznej na przykładzie Kongresu Liberalno-Demokratycznego (1983–1990)*, „*Polityka i Społeczeństwo*”, 2009, nr 6.
- Szczepański D., *Unia Wolności: założenia programowe i działalność (1994–2005)*, Rzeszów 2013.
- Szejnfeld na rzecz małych i średnich firm*, <https://web.archive.org> (28.06.20210).
- Szymanek J., *Zmiany w brytyjskim systemie partyjnym*, „*Gdańskie Studia Prawnicze*”, 2014, t. XXXI.
- Zaluska W., *Program PO czy program Rokity*, „*Gazeta Wyborcza*”, 29.01.2007, nr 24.
- Zuba K., *Brytyjski system partyjny w XXI wieku – ciągłość czy zmiana?*, „*Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska*” sectio K, *Politologia*, 2019, vol. 19/1.

Civic Platform Spokesperson Team as a reference to the British institution of the Shadow Cabinet**Abstract**

The aim of this article was to analyze the factors that influenced the creation and subsequent activity of the Civic Platform Spokesperson Team in the years 2006–2007. The subject of research was also the genesis of the institution of the Shadow Cabinet and presentation of circumstances surrounding the creation of the Civic Platform. The author's research intention was also to provide answers to the following questions: did the Team of Spokespersons contribute to an increase in public support for Civic Platform in the early parliamentary elections of 2007; did the activity of the Civic Platform's Shadow Cabinet improve the organisation of the political party's communication activities with its external environment, and did it lead to an increase in its advantage over its competitors?

Keywords: Civic Platform, political parties, Polish party system, shadow cabinet, Advocacy Team